

Η κρίση της εθνικής ταυτότητας σήμερα.

του Θεόδωρου Ζιάκα*

Το θέμα που σκοπεύω να σας αναπτύξω είναι πολύ δύσκολο. Γίνεται δύσκολο από την απουσία της κοινής γλώσσας.

Επειδή ο σκοπός της ομιλίας μου είναι να φτάσουμε σε μια κοινή κατανόηση του θέματος πρέπει να ξεκινήσω αποκαθιστώντας μια κοινή γλώσσα. Έχουμε τρεις έννοιες: «κρίση», «εθνική ταυτότητα», «σήμερα». Τι νόημα τους δίνουμε; Ας τις πάρουμε μία-μία, ξεκινώντας από την εθνική ταυτότητα.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ.

Οι απόψεις χωρίζονται κατ' αρχάς σε δύο κατηγορίες: Στη μία ανήκουν εκείνοι, που πιστεύουν ότι η εθνική ταυτότητα δεν υπάρχει καν. Αυτοί είναι οι εθνομηδενιστές. Στην άλλη κατηγορία ανήκουν όλοι εκείνοι, που πιστεύουν ότι η εθνική ταυτότητα είναι κάτι το υπαρκτό, το πραγματικό. Αυτοί αποκαλούνται από τους πρώτους εθνικιστές. Ας αρχίσουμε από τον εθνομηδενισμό.

A) Ο ΕΘΝΟΜΗΔΕΝΙΣΜΟΣ.

Οι εθνομηδενιστές υποστηρίζουν ότι η εθνική ταυτότητα υπάρχει μόνο στη φαντασία των εθνικιστών. Είναι λένε μια ταυτότητα «νοερή». Μια ιδεολογική ψευδαίσθηση, που δεν έχει κανένα αντίκρυ-

σμα στην πραγματικότητα. Ένα κούφιο ιδεολόγημα. Επί πλέον είναι ένα ιδεολόγημα πέρα για πέρα αντιδραστικό και παθολογικό.

Δεν ξέρω εδώ στη Λευκωσία, αλλά στην Αθήνα ο εθνομηδενισμός κυριαρχεί απόλυτα: στα ΜΜΕ, στα Πανεπιστήμια, στη διανοήση. Είναι η κυρίαρχη νοσηματοδότηση της εθνικής ταυτότητας. Οι καθηγητές του ΕΛΙΑΜΕΤ π.χ, οι θεωρητικοί σύμβουλοι του ελλαδικού ΥΠΕΞ είναι όλοι θιασώτες του εθνομηδενισμού. Επιχειρηματολογούν αναφανδόν υπέρ του «νοερού» χαρακτήρα της εθνικής ταυτότητας. .

B) Ο ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ.

Οι λεγόμενοι εθνικιστές πιστεύουν ότι η εθνική ταυτότητα είναι πραγματική. Δεν έχουν όμως την ίδια άποψη για το ποιο είναι το περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας. Διαιρούνται σε έξι κατηγορίες ανάλογα με το αν ανάγουν την εθνική ταυτότητα στη φυλή, στη γλώσσα, στη θρησκεία, στο περιβάλλον, στη λαϊκότητα, ή σε κάποιο συνδυασμό από όλα αυτά.

B1) Ο ΕΘΝΟΦΥΛΕΤΙΣΜΟΣ.

Μια μερίδα, λοιπόν, πιστεύει ότι η εθνική ταυτότητα είναι θέμα ράτσας. Αίματος. Ότι είναι φυλετικό γονίδιο. Ζήτημα βιολογίας. Οι πιο φανατικοί εθνικιστές είναι οι ρατσιστές. Ανησυχούν πολύ για τους κινδύνους, που διατρέχει η εθνική μας ταυτότητα, αλλά δεν είναι καθόλου συνεπείς. Αν η ταυτότητα είναι θέμα ράτσας, θα μπορούσε να κινδυνεύει μόνο από τις επιμειξίες με τους ξένους και από την υπογεννητικότητα. Επιμειξίες σε ανησυχρητική κλίμακα δεν ακούστηκε να έχουμε. Από δημογραφική άποψη όμως πάσχουμε οπωσδήποτε. Επ' αυτού όμως δεν βλέπω να κάνουν και τίποτε. Αντίθετα δεν χωνεύουν καθόλου τον παραδοσιακό μας Θεό, που η πρώτη εντολή του είναι ακριβώς το «αυξάνεσθαι και πληθύνεσθαι». (Ως γνωστόν ο εθνοφυλετισμός είναι αντισημιτικός).

B2) Ο «ΠΕΡΙΒΑΜΟΝΤΙΣΜΟΣ».

Μια άλλη μερίδα, μικρότερη σήμερα, αλλά μεγαλύτερη άλλοτε, με μπροστάρηδες κυρίως καλλιτέχνες και λογοτέχνες, πιστεύει ότι η ελληνικότητα είναι θέμα περιβάλλοντος: η ελληνική ατμόσφαιρα, ο ελληνικός ήλιος, η ελληνική θάλασσα, τα ελληνικά ακρογιάλια.

Το Ελληνικό περιβάλλον έχει τάχα τη μαγική ιδιότητα να εξελληνίζει τους κατοίκους του. Παραδόξως όμως οι εξ αυτών ανησυχούντες για την

εθνική μας ταυτότητα, δεν είναι καθόλου τόσο σκληροί οικολόγοι, όσο θα περίμενε κανείς. Το πολυύμνητο ελληνικό περιβάλλον κινδυνεύει από την οικοπεδοφαγία, το νέφος, τα σκουπίδια, τα λύματα, γενικώς από την παρουσία των συγχρόνων Ελλήνων. Αν το περιβάλλον καθόριζε την ταυτότητα αυτών των βαρβάρων δεν θα το κατέστρεφαν με τέτοια απληστία.

B3) ΕΘΝΟΣ = ΘΡΗΣΚΕΙΑ.

Μια τρίτη μερίδα πιστεύει ότι η εθνική ταυτότητα είναι θέμα θρησκείας. Και στην περίπτωση μας: Αρχαιοελληνικού παγανισμού οι μεν, Ορθοδοξίας οι δε.

Για τους παγανιστές ελληνισμός και χριστιανισμός αλληλοαποκλείονται. Όπως οι ρατσιστές, με τους οποίους εν πολλοίς τέμνονται, μισούν και αυτοί τον χριστιανισμό, γιατί τον θεωρούν νεκροθάφτη της ελληνικότητας. Για τους αντιπάλους τους, αντίθετα, τους «ελληνο-χριστιανούς» (Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών), όποιος δεν είναι ορθόδοξος δεν είναι Έλληνας. Είναι αυτοί, που μετέβαλαν την Ορθοδοξία σε ιδεολογία. Τόσο οι μεν όσο και οι δε μεταποιούν την εθνική ταυτότητα σε Κλίνη του Προκρούστη.

B4) ΟΙ ΓΛΩΣΣΑΜΥΝΤΟΡΕΣ.

Για άλλη μια κατηγορία η εθνική ταυτότητα ανάγεται στη γλώσσα Ελληνισμός-ελληνοφωνία. Και μάλιστα «καθαρή». Από τη μια οι καθαροί στη γλώσσα και από την άλλη οι αλλόγλωσσοι και μαλλιαροί. Λογιοτατικός καθαρευουσιανισμός από τη μια μεριά, δημοτικιστικός καθαρολογισμός από την άλλη. Επί δύο αιώνες τώρα η γλωσσική παρέκκλιση πετσοκόβεται ανελέητα. Ο γλωσσικός Προκρούστης δούλεψε ασταμάτητα.

B5) Ο ΤΑΞΙΚΟΣ ΠΡΟΚΡΟΥΣΤΗΣ.

Σαν να μην έφταναν όλοι αυτοί οι Προκρούστες (ο ρατσιστικός, ο θρησκευτικός, ο γλωσσικός) ήρθε και ο κοινωνιολογικός: Η κοινωνία χωρίζεται σε εκμεταλλευτές και εκμεταλλεζόμενους. Στους καπιταλιστές και τους λακέδες τους από τη μια μεριά και στην εργατιά, στην αγροτιά, τους μικρομεσαίους και την προοδευτική διανόηση, από την άλλη. Αυτή η δεύτερη πλευρά αποτελεί τον Λαό. Το έθνος ταυτίζεται με τον Λαό. Ανήκουν στο έθνος οι πράκτορες του ιμπεριαλισμού; Όχι βέβαια. Από τις αντιλήψεις αυτές μέχρι την αμοιβαία εμφυλιοπολεμική

εθνοκάθαρση μεσολαβεί ένα βήμα. Που ως γνωστόν το κάναμε και μάλιστα με απόλυτη επιτυχία.

B6) Ο ΕΚΛΕΚΤΙΚΙΣΜΟΣ.

Τέλος, υπάρχουν αυτοί, που λένε ότι η εθνική ταυτότητα είναι λίγο απ' όλα. Είναι μια εκλεκτική θέση, που θέλει να μας βγάλει από την αμηχανία. Όμως λίγο να τη θέσουμε στη βάση της κριτικής θα δούμε ότι είναι ανυπόστατη. Όποιον κατάλογο χαρακτηριστικών και να φτιάξουμεθα λειτουργεί πάλι σαν το κρεβάτι του Προκρούστη. Όλο και κάποιο έθνος, σήμερα ή σε παλαιότερη φάση της εξέλιξης του, δεν θα ταιριάζει.

Αν το Έθνος έχει ουσία, αυτή θα πρέπει να είναι κοινή για όλους και τα έθνη να ξεχωρίσουν ως τροπικές παραλλαγές της. Πώς λέμε «ανθρωπος» και έπειτα μιλούμε για τη Μαρία, τον Πέτρο, τον Παύλο; Με εκλεκτικούς καταλόγους χαρακτηριστικών δεν λύνεται το πρόβλημα.

Γ) ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ.

Είναι η εθνική ταυτότητα γονίδιο, περιβάλλον, θρησκευτικός, γλωσσικός, κοινωνιολογικός ή όποιος άλλος Προκρούστης; Και γιατί θα πρέπει σώνει και καλά να είναι μονοπαγής, μονολιθική, δηλαδή εμφυλιοπολεμική και όχι πολύτροπη πολυεκδοχική, πολύμορφη και πλουραλιστική; Εύλογο το ερώτημα.

Εδώ έρχεται ο εθνομηδενισμός να παρουσιαστεί σαν η “μεγάλη υπέρβαση”. Ας συμφωνήσουμε ότι εθνικότητα σημαίνει υπηκοότητα και όλα τα προβλήματα λύνονται. Έλληνας είναι ο υπήκοος του ελληνικού κράτους. Τούρκος του τουρκικού και πάει λέγοντας.

Πρέπει να ομολογήσουμε ότι είναι μια απάντηση ευρυχωρότερη από τις άλλες πέντε. Φαντασθείτε τι θα συνέβαινε, αν κυριαρχούσαν οι ρατσιστές, οι περιβαλλοντιστές, οι παγανιστές, οι ευσεβιστές, οι γλωσσαμύντορες ή οι πούροι κουμμουνιστές. Από το πολύ πετσόκομμα στο τέλος δεν θα έμενε τίποτα. Όπως και δεν έμεινε... Αλλά, ας έλθουμε στην “εκσυγχρονιστική” – κοσμοπολιτική – εθνομηδενιστική άποψη. Κι αυτή είναι Προκρούστης. Αν Έλληνας είναι ο έχων ελληνική υπηκοότητα, τότε ο έλληνας της τουρκοκρατίας τι ήταν; Τούρκος; Ο Κύπριος τι είναι; Φοίνικας; Ναι, το ακούσαμε κι αυτό. Ο Έλληνας της Αμερικής, του Καναδά, της Αυστραλίας τι είναι; Δεν είναι Έλληνας; Ναι είναι, θα μας πει ο εθνομηδενιστής, αν τον ζορίσουμε, αλλά η ταυτότητα του είναι απλώς “νοερή”.

Δ) ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ.

Για να μη μακρυγορώ, ας διατυπώσω τη δική μου θέση: α) Υπάρχει ελληνική εθνική ταυτότητα. Απορρίπτω τον εθνομηδενισμό. Όμως οι αντιλήψεις, που διαμορφώσαμε τους τελευταίους δύο αιώνες, κάτω από την ταμπέλα του εθνικισμού, δεν χωράνε την ελληνική ταυτότητα. β) Όλες οι Κλίνες του εθνικιστικού Προκρούστη έχουν ξεχαρβαλωθεί από την πολλή χρήση. Έχουν αχρηστευθεί και πετάχτηκαν ήδη στη χωματερή της ελληνικής Ιστορίας. Καλώς πετάχτηκαν κατά τη γνώμη μου. Δεν προτείνω να αρχίσουμε να κλαίμε γι' αυτό. Το πρόβλημά μας δεν είναι η κατάρρευσή τους. Το πρόβλημα μας είναι ότι δεν μπήκε κάτι άλλο στη θέση τους.

Οι εθνικιστικοί Προκρούστες πέθαναν, αλλά στη θέση τους έμεινε το κενό, ο εθνομηδενισμός. Και δεν είναι καθόλου μια ουδέτερη και άκακη άποψη ο εθνομηδενισμός. Μας επιτρέπει π.χ. να ζημιώνουμε ανενδοίαστα την πατρίδα. Ο ζημιών το έθνος ουδένα ζημιοί, είπε κάποιος κοινοβουλευτικός φωστήρας στην ελλαδική Βουλή τον περασμένο αιώνα. Και πράγματι μια «νοερή»- ανύπαρκτη οντότητα – πώς να τη ζημιώσεις; Ή να την ωφελήσεις;

Η ΚΡΙΣΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ.

Το ερώτημα μου είναι: Αν υπάρχει πραγματική εθνική ταυτότητα, όπως ακράδαντα πιστεύω, μπορεί αυτή να αναπαράγεται, όταν οι φορείς της πιστεύουν ότι είναι ανύπαρκτη; Και αυτό για πόσο; Εδώ βρίσκεται κατά τη γνώμη μου όλη η ουσία της κρίσης του σημερινού Ελληνισμού και το νόημα της.

Η απονοηματοδότηση της εθνικής ταυτότητας, ο εθνομηδενισμός, διαπερνά κάθε είδους συλλογικότητα. Γι' αυτό η κρίση ταυτότητας εκδηλώνεται με τα χαρακτηριστικά εκείνα συμπτώματα, που δείχνουν ότι μια κοινότητα βρίσκεται ήδη στα πρόθυρα του τέλους της. Ο ιστορικός Τούμπυ έχει συνοψίσει ως εξής τα συμπτώματα αυτά:

1. Η δημιουργική μειονότητα χάνει την ικανότητά της να δημιουργεί.
2. Ο λαός το αντιλαμβάνεται, και παύει να μιμείται την ηγεσία.
3. Η κοινότητα χάνει τότε τη συνοχή της και τον πρόσανατολισμό της.
4. Η ηγεσία ασκείται μηχανικά και οι ηγέτες είναι ικανοποιημένοι από τον εαυτό τους.

5. Παλιοί θεσμοί αναβιώνουν για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις, ενώ αυτό που πράγματι χρειάζεται είναι καινούριοι θεσμοί.

6. Η κοινωνία εξαντλεί την ενέργειά της σε μια μόνο πρόκληση (π.χ. ένταξη στην ΟΝΕ) ή η νίκη την καθιστά αλαζονική και χρησιμοποιεί την ισχύ της, με τρόπο ασύνθετο και επικίνδυνο για μακροπρόθεσμους στόχους.

Ο πολύς Χάντικτον μας έδωσε μάλιστα έναν πιο σύντομο κατάλογο:

1. Ηθική κατάπτωση.
2. Πολιτιστική αυτοκτονία.
3. Πολιτική διάσπαση.

Και οι δύο κατάλογοι περιγράφουν καίρια τα συμπτώματα των κρίσεων ταυτότητας και μας ταιριάζουν ανησυχητικά.

Αλλά δεν ήρθα εδώ για να σας τρομοκρατήσω. Θα θέσω λοιπόν το ερώτημα. Είναι αξεπέραστη η κρίση ταυτότητας; Είναι μοιραία η οριστική αποσύνθεσή μας; Είναι αδύνατο να απεμπλακούμε από τον εθνομηδενισμό και να ξαναδώσουμε νόημα στην εθνική ταυτότητα;

Η απάντησή μου είναι πως η κρίση είναι ανατρέψιμη. Ότι υπάρχει διέξοδος. Αρκεί να θελήσουμε να τη δούμε και να αλλάξουμε προσανατολισμό. Μιλώ για μια νέα νοηματοδότηση της εθνικής ταυτότητας και όχι για επιστροφή στους εθνικιστικούς Προκρούστες του παρελθόντος. Η επιστροφή σ' αυτούς ούτε δυνατή είναι ούτε επιθυμητή. Το γιατί είναι εύλογο: χρειαζόμαστε μια πρόταση, που να παράγει δημιουργική ηγεσία σε όλους τους τομείς. Στην παιδεία, στην οικονομία, στην πολιτική κλπ. Αυτό επιτυγχάνεται με καινοτόμο πνεύμα και όχι με εθνικιστικούς φονταμενταλισμούς. Αλλά ας δούμε το πρόβλημα από κοντά.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΤΑΣΗ.

Θα ξεκινήσω με τρεις παρατηρήσεις:

A) ΤΡΕΙΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.

1) Πρώτη παρατήρηση: Όλοι οι εθνικιστικοί Προκρούστες, που αναφέραμε, είναι εισαγωγής. Αντιστοιχούν στους διάφορους τρόπους, που ο δυτικός-νεωτερικός άνθρωπος συνειδητοποίησε την εθνική του ετερότητα. Αυτό που κατέρρευσε στην περίπτωση μας ήταν, λοιπόν, η νεωτερική νοηματοδότηση της εθνικής μας ταυτότητας. Ο τρόπος που καταλαβαίναμε τη μετοχή μας στον νεωτερικό πολιτισμό.

2) Η δεύτερη παρατήρηση μου είναι η εξής: Η αχρήστευση του νεοτερικού εθνικισμού και η κυριαρχία του εθνομηδενισμού, είναι

πλέον κυρίαρχο φαινόμενο σε διεθνή κλίμακα. (Σημαντικές για μας εξαιρέσεις: η Τουρκία και το Ισραήλ, αν θέλετε τις συζητάμε) Σήμερα μάλιστα, στην εποχή του μεταμοντερνισμού, ο μηδενισμός της συλλογικής ταυτότητας επεκτείνεται σε μηδενισμό και της ίδιας της ατομικής ταυτότητας. Μετατρέπεται σε ανθρωπολογικό μηδενισμό. Η αναζήτηση ενός νέου νοήματος για την ατομική και τη συλλογική ταυτότητα είναι ακριβώς και το μέγα πρόβλημα των καιρών. Η θετική ανανοηματοδότηση των εθνικών ταυτοτήτων ορίζεται κατ' ανάγκην, σε σχέση με το πρόβλημα αυτό. Η αισιόδοξη προοπτική, για την οποία σας μίλησα προηγουμένως, συνδέεται με την επίλυση αυτού του προβλήματος.

3) Η τρίτη τέλος παρατήρησή μου είναι ότι η δική μας προνεωτερική νοηματοδότηση της εθνικής ταυτότητας είναι τελείως διαφορετική.

Όλο αυτό το διάστημα της νεωτερικής δορυφοροποίησης του Ελληνισμού η εισαγόμενη νοηματοδότηση της ταυτότητάς μας κυριαρχούσε πάνω μας, απωθώντας την ελληνική της σκιά. Ταυτιζόμασταν μ' αυτό, που οι ευρωπαίοι νόμιζαν ότι ήταν οι Έλληνες. Ή, όπως λέει ο Σεφέρης με τον "δυτικό ελληνισμό". Αρχίζουμε όμως τώρα να αντιλαμβανόμαστε την εθνική αλλοτρίωση μας: ότι δηλαδή υπάρχει και ένας "ελληνικός ελληνισμός", εντελώς διαφορετικός.

B) Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ.

Για τον ελληνικό Ελληνισμό η εθνική ταυτότητα είναι ετερότητα μετοχής στην ανθρωποποιητική παιδεία. Ο άνθρωπος καλείται να αυτοεξελιχθεί από το επίπεδο του δούλου της ομάδας και της παράδοσης, στο επίπεδο του ελεύθερου ατόμου. Και από κει στο επίπεδο του προσώπου, του ατόμου, που κεντρική του αξία και κινητήρια δύναμη έχει την αγάπη. Καλείται να γεννηθεί άνωθεν.

Η ταυτότητα είναι εδώ πνευματική καταγωγή και όχι καταγωγή φυλετική. Το έθνος είναι Γένος και όχι Φυλή. Οι Πατέρες του είναι πνευματικοί και όχι βιολογικοί. Μας γεννούν-αναγεννούν από το μέλλον και όχι από το παρελθόν. Είμαι παιδί του Ομήρου και του Αισχύλου, του Μαξίμου του Ομολογητή και του Γρηγορίου του Παλαμά, του Κοσμά του Αιτωλού και του Μακρυγιάννη, επειδή με αναγεννά ο σαρκωμένος Λόγος τους, που τον βρίσκω μπροστά μου. Αν ο λόγος της ατομικιστικής νεωτερότητας συνιστά οικουμένη δευτέρου βαθμού, έναντι του εξελιγμένου κολεκτιβιστικού λόγου των ανατολικών πολιτισμών, ο έν-

σαρκος Λόγος του Προσώπου συνιστά οικουμένη τρίτου βαθμού, μια πραγματική Οικουμένη.

Εφιστώ τώρα την προσοχή σας στην καίρια σημασία της διαφοράς ανάμεσα στη νεωτερική και στην ελληνική νοηματοδότηση της ατομικής και της εθνικής ταυτότητας, γιατί σ' αυτήν βρίσκεται κατά τη γνώμη μου, η λύση στο αίνιγμα των καιρών μας.

Γ) Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ.

Σας λέω λοιπόν, με όλη την δέουσα προκλητικότητα, ότι η απάντηση στο αδιέξοδο του σημερινού ανθρώπου βρίσκεται στα χέρια του "ελληνικού ελληνισμού".

Το γιατί είναι απλό: Εκεί που έφτασε σήμερα ο νεωτερικός άνθρωπος με τον μεταμοντερνισμό, είχαμε φτάσει εμείς εδώ και πάνω από δύο χιλιάδες χρόνια. Πρόκειται για την κρίση της εξατομίκευσης: τον μηδενισμό της συλλογικής ταυτότητας και την κατάρρευση του ιδίου του ατόμου. Γνωρίζουμε από την ελληνική αυτή εμπειρία, ότι το Άτομο δεν είναι το τελικό στάδιο στην ανθρωπολογική εξέλιξη. Ότι η κατάρρευση του ατόμου και ο μηδενισμός είναι φυσιολογικό επακόλουθο της ολοκλήρωσής του. Ότι αυτή η κατάρρευση είναι η χωματερή, μέσα από την οποία μπορεί να ανθίσει το πρόσωπο. Ότι δηλαδή το άτομο μπορεί να ανασυγκροτηθεί σε ένα ανώτερο επίπεδο ανθρωπολογικής εξέλιξης.

Μόνο που αυτή εδώ η μετάβαση δεν γίνεται μηχανικά και αυτόματα. Είναι επιλογή του ατόμου, θέμα συνειδητότητας και ελευθερίας, καλής αυτοαλλοίωσής του. Η οποία δεν είναι δυνατή χωρίς την συνειδητή και ενεργό μετοχή σε μια συγκεκριμένη παιδεία, σε μια συγκεκριμένη παράδοση: αυτήν του προσωποκεντρικού-τριαδικού ελληνισμού.

ΣΥΝΟΨΗ.

Όλοι βρίσκονται σε κρίση ταυτότητας. Σε άλλους είναι περισσότερο προχωρημένη και σε άλλους λιγότερο. Εμείς όμως βρισκόμαστε σε μια θέση εξαιρετικά ιδιόμορφη, αλλά και προνομιακή έναντι των δυτικών. Ο λόγος είναι ότι έχουμε αυτό, που οι άλλοι στερούνται: την προσωποκεντρική παράδοση.

Η δική μας ταυτότητα είναι δομή με τρία επίπεδα και τέσσερα κέντρα:

- α)** το ανώτερο ανθρωπολογικό κέντρο-πρότυπο (το πρόσωπο).

β) δύο κέντρα μεσαίου επιπέδου σε κατάσταση παρακμής (το αρχαιοελληνικό και το νεωτερικό πρότυπο ατόμου, που τώρα έχουν κατάντησει εστίες γραιοκυλισμού και μηδενισμού) και

γ) ένα ακόμα κατώτερο κέντρο το κολεκτιβιστικό (το πρότυπο του ραγιά- ο αγάς είναι από την απέναντι πλευρά και μας “αποθύμισε”). Εμείς ταυτιζόμαστε με τα κατώτερα αυτά κέντρα, αντί με το ανώτερο. Και εδώ βρίσκεται το πρόβλημά μας. Αφήνουμε αναξιοποίητη την ενέργεια του ανώτερου κέντρου, ενέργειαπνευματικής ατομοβόμβας.

Ήμουν συνοπτικός στο ζήτημα της πρότασης, γιατί δεν έχουμε φτάσει ακόμη σε κοινή απροκατάληπτη τοποθέτηση του προβλήματος. Αν υπάρξει διάθεση ευχαρίστως να επανέλθω.

* Ομιλία που εκφωνήθηκε σε εκδήλωση της Ομάδας Πρωτοβουλίας για το Πανεπιστήμιο στις 12/2/1999 στο Μέγαρο της Συνομοσπονδίας Εργατών Κύπρου (Σ.Ε.Κ.) με γενικό τίτλο «Η υπονόμευση της εθνικής ταυτότητας του Ελληνισμού της Κύπρου» (www.evagoras.org)

Ο ζωγραφικός πίνακας που πλαισιώνει τη σελίδα (“Φωτισμένη σκιά ελιάς”) είναι έργο του Χρήστου Μποκόρου.

Αναδημοσίευση από το [Αντίφωνο](#).

Πηγή : www.antibaro.gr/article